

unbaar en  
zoo gaaw  
komt nog  
veelal nog  
wrijf de  
kracht be-  
gript. Zoo  
n van het  
literatuur  
naarmee  
na, almar  
is gevolg  
ut, dat het

lik rondom  
el duidelijk  
verkeerde  
iet, vooral  
at dat baat  
overtreding  
ijk samen-  
onen, dat  
ipen; dat  
ilkheden  
sfeer van  
te komen.  
e spraken,  
el worden  
inden wat  
ig hebben,  
komen om  
onheid is  
eid geeft,  
prioriteit  
zien, wat  
onheid.

de groote  
oogen te  
nst is en  
ist inzicht  
k beginsel  
innen we  
moderne  
g zijn met  
C. T.

1, hoe we  
over den  
n D. Th.  
en zal),  
het licht  
de liefde  
huwelijk  
geluk een  
it hoe na  
z'n ver-  
efde voor  
haar, die  
and moet,  
d hij van  
om z'n  
boerderij

randing",  
blik van

ok wies  
rootschen  
erbonden  
ij auteur  
uzery zal  
itgespon-  
steekenis  
ordam.

een der  
een plei-  
d aange-

op. Toen  
dezes te  
red: over  
kte reeds  
rasmus-  
ratio, dat  
eskerke-  
en: „Wie  
de Chris-  
e zij ver-

u, gelijk  
de hand-  
werd toe-  
oren zin,  
de oude  
genomen.

eworpen;  
el gezegd,  
pro om-  
op het  
iders der  
zichligen  
Wij die  
bedoogen-  
gen, wer-  
in loon  
n lastij-  
pzet, het

is; dat de actie zal verloren gaan. En dat gevaar nu leekent zich m.i. in dit deel al af. De handeling komt niet veel verder: op het eind van dit boek is Thiss, die intusschen de bewijzen van Tiny's wederliefde heeft gezien, weer in het onzekere, omdat ze in twist gescheiden zijn en Tiny weer naar Zwitserland moest vertrekken. Wel sluit dit verloop geheel aan bij den titel „De Branding“, die immers wijst op vooruit- en weer terugge- worpen worden, maar deze episode van de historie, uiteraard een overgangstoestand, zou bij behande- ling in korter bestek beter in verhouding gestaan hebben tot het geheel. Nu hangt de draad van het verhaal in een groote en dus slappe boog. Dit wat betreft de plaats van het deel in de serie.

Bezien we nu het boek op zichzelf, dan is het meer dan de andere deelen een roman, in dien zin, dat veel meer roman-effecten zich voordoen.

Thiss is te Ede gaan wonen, om voortdurend bij Tiny te zijn, die daar op doktersadvies vertoelt. De zorg voor zijn bedrijf heeft hij aan een pach- ter overgedragen. Op de vele stille wandelingen ervaart Thiss de blijde zekerheid van wat hij hoopt en daardoor keert gaandeweg z'n gemoedsrust terug. Inzoooverre loopt de lijn van het geheele verhaal regelmatig door. Maar door z'n inwonen in het gezin van Setten beleeft hij allerlei bijkomstige avonturen: een brandstichting met haar gevolgen van arrestatie en gevangenschap, een ontmoeting met banale Amsterdammers, een propaganda-avond van het Leger des Heils, als hij z'n naar Amster- dam vertrokken kostjuffrouw, wier man in de ge- vangenis zit, een bezoek gaat brengen. Al deze en dergelijke gebeurtenissen zijn roman-effecten, die alleen maar in opzettelijk verband tot den gang van het verhaal staan, en voor een groot deel in- tusschen de actie van dit deel vormen, omdat er eigenlijk niets in voorvalt. Thiss is en blijft in Ede, ook nadat Tiny, tegen zijn zin, wegens ziekte van haar moeder naar Friesland is teruggegaan; hij kan zich niet van z'n tobberijen losmaken. En door z'n ver weg zijn en blijven van Tiny, maakt hij de verwijdering, ontstaan door z'n vasthouden aan eigen inzicht, grootter en z'n liden zwaarder. Pas als hij onder invloed van een brief van z'n oom Jacob naar Friesland is teruggegaan — Tiny is bij z'n aankomst weer weggereisd — en hij het jongetje van de huishoudster op z'n hoove, aan welk kind hij zeer gehecht is, overleden vindt, keert z'n zielrust terug. Hij kan dan weer aan z'n werk gaan en aan Tiny schrijven.

Als proeve van de nieuwste romansoort, die het psycho-pathologische op den voorgrond stelt, is dit boek niet onverdienstelijk. En de stijl, minder gecompliceerd dan in de vorige deelen, de verhou- dingen, meer naar het gewone leven, maken het ook meer een roman in den gangbaren zin van het woord. Jaarsma is een talentvol auteur en hij weet de juiste kleuren te treffen om bepaalde effecten te bereiken. Maar als deel van het geheel is dit boek toch slap, omdat juist het energielooze, dat met zielsziekte samenhangt, den gang van het ge- beuren traag doet zijn. De beide vorige stukken hadden iets frischs, iets pittigs en dat missen we hier. Ook is dit deel niet in die mate als de vorige origineel, juist omdat het meer een roman is van het moderne doorsnee-type. Daarom moet onze conclusie zijn, dat, bij de erkenning van de verdienste van dit boek als roman op zichzelf, het als deel van de serie, waartoe het behoort minder voldoet, dan wat daarvan eerder verscheen. En dat nu is het bezwaar, dat den serie-roman drukt: waar hij, afzonderlijk gezien, goed is (er zijn in „De Branding“ bepaald „mooie“ fragmen- ten) kan hij in dat wat hem betekenis geven moet, deel te zijn van een geheel, minder gelukkig zijn.

beste wapen ware om ons te bostriden. (Hiz. 445-447).

Prof. J. J. van Oosterzee ontwierp zelfs zijn gedachtenwoord na veertigjarigen Evangeliedienst door dezen Seitenhieb op den schrijver over par- tielere genade: „Wij hebben er niet weinigen in den loop onzer bediening gekend, waarvan som- nigen nog overig zijn, maar het meerendeel reeds is ontslapen; christenen wien het genoeg was zich naar Christus te noemen, en aan der Apostelen woord zich te houden, zonder voorts veel naar menselijke namen of vormen te vragen. De leer was hun dierbaar, maar het leven veel meer de hoofdzaak; Gods verborgen dingen geloofden zij, maar lieten die eerbiedig over aan Hem; zij twist- ten niet over particuliere genade, maar hadden haar persoonlijk ervaren“.

In De Standaard van 24 Februari 1881 merkte Dr. Kuyper op, hoe Dr. Van Oosterzee er op zijn ouden dag voor uitkwam, dat de genade metter- daad particulier is; immers dat elk goed Christen deze particuliere genade aan zijn ziel ervaren heeft; maar hoe inconsequent het van hem was, dat hij aan de poging om dit, heel de heilsleer beheerschende feit nu ook dogmatisch te doorzien en in den samenhang van de Openbaring te begripen, het brandmerk van twisten op- drukte. Mocht al de onnadenkende menigte zulk een onderzoek hinderlijk vinden en spitsvondig keuren en als twistgeschrijf veroordeelen, dan be-

Van de serie dierboeken van Hermann Löns, die de Uitgever Schoonderbeek te Laren in uitste- kend verzorgd niterlijk en pittig met pensteekeningen geïllustreerd doet verschijnen, bespraken we de twee eerste: „Mummelman“ en „Op de Bergwei“. Thans verscheen een derde nummer, „De Kraaien- hut“, een bundel schetsen weer van jacht-ervaringen in hei en bosch.

't Is opmerkelijk en als een verdienste aanstonds te noemen, dat de leetuur van Löns' werk, ofschoon dit toch steeds van één type is, niet vervoeft. Ook dit derde boek lezen we weer met dezelfde belang- stelling als de beide eerste. De verteltrant is pittig, spanning en ontspanning staan in goede verhou- ding. Zelfs lijkt mij de samenstelling van dit derde deel beter dan die van de beide vorige boeken, omdat de afzonderlijke stukken meer in harmonie blijven.

In het eerste artikel over deze serie schreef ik uitvoerig over de verdiensten van dezen auteur. En het is een genoegen te kunnen constateeren, dat die qualiteiten niet verminderen bij de ver- meerdering van productie, een gevaar waaraan met name dit genre blootstaat. Ook hier vinden we weer diezelfde visie op de natuur der dieren, diezelfde belangstelling voor alles wat leeft en dus levens- uiting heeft. Meer nog dan in de andere deelen genieten we hier van natuurbeschrijving (Lente op de heide, Het Groene Meibosch e.d.) en al zijn ze niet alle even gelukkig (zoo „rammelt“ b.v. het begin van de schets „Waar de Oeder ruicht“), over 't algemeen verdienen ze het praedicaat „mooi“. Löns is een jager, maar, ik zei het al eerder, schieten is niet z'n hoogste geluk. Hij is een waarnemer, een die oog heeft voor het schoone in de levende natuur en die z'n indrukken vorm weet te geven. Misschien ligt daarin wel de ver- klaring van het frische, dat z'n werk kenmerkt.

We behoeven geen nadere omschrijving te geven van den inhoud der schetsen. Ze vertellen van hertenjacht, vossenjacht in sneeuwnachten, het lok- ken van kraaien met een uil, forellenvangst met een kunstvlieg, jacht in groote wildernissen en in opgaand dennehout, zijn in afwisseling ook bij gelijkheid van onderwerp. Wie dan ook de beide eerste boeken met genoegen gelezen heeft, zal zeker van dit derde deel kunnen genieten; sommige schetsen doen voor de beste van „Mummelman“ niet onder. Maar ook hier zien we op enkele pa- gina's weer hetzelfde verchijsel, dat we eerder opmerkten, soms valt de auteur uit den toon van het geheel en komt iets grofs in de beschrijving. 't Is wel niet een hinderlijk gebrek, maar 't ontsiert toch een in vele opzichten fijn boek als deze bundel zeker genoemd mag worden. Vertaling maakt in den regel zulke effecten scherper: misschien kan hij eventueel volgende deelen er op worden gelet.

Naschrift. Door copie-verzetting is tot nu toe onvermijdelijk gebleven, dat ik in dank ontving van J.C.S. te E. f250 voor Alice Nahon.

## ZENDING EN EVANGELISATIE.

### Het nabije Oosten.

#### I.

Het ligt in ons voornemen in eenige artikelen te wijzen op den zendingsarbeid in het Nabije Oosten.

Het woord zelf wijst op een tegenstelling; want tegenover het Nabije Oosten staat het Verre Oosten. Met het laatste wordt dan voornamelijk China be- doeld, en ook Japan; het Nabije Oosten zoeken wij vanzelf dichter bij; het sluit met name de landen rondom den Oosthoek der Middellandsche Zee in: Klein-Azië, Syrië, Palestina, Egypte; maar

hoorde toch een wetenschappelijk man als Van Oosterzee tegen dien stroom op te roeien en te pleiten voor het dogmatisch belang. Trouwens, ieder deskundige wist, dat Dr. Kuyper in deze arti- kelenreeks niets meer, niets minder, niets anders deed, dan wat alle Gereformeerde Theologen te Genève, Heidelberg, Herborn, Leiden, Groningen, Franeker of Utrecht al de jaren gedaan hebben, dat onze kerk met eere bloeide en naam in Europa had.

Intusschen had De Heraut van 13 Juni 1880, in het laatste artikel van deze reeks, al mogen roemen in den bijval van velen:

Ten minste, dit willen we wel in alle oprechtheid verzekeren, dat indien iemand ons een laar ge- leden een erkenning van deze particuliere genade had durven profeteeren, gelijk die in den loop der laatste tien maanden schier aan alle oorden des lands is uitgebroken, we zouden den op- timistischen droomer eenvoudig niet hebben ge- loofd. En nu van achteren te mogen ontdekken, dat zelfs uit het corps predikanten nu reeds verre over de honderd weer op het vaste fundament onzer drie formulieren positie hebben gekozen, om de universele christelijke v a a g h e d e n in de heilsleer weer tegen de goddelijke zekerheden van Gods genade- raad uit te ruilen; te mogen waarnemen, hoe de invloed van ons blad, nu een oogenblik dal- lens, veeleer weer klon en won, dan daalde of inzonk; te mogen bespeuren, hoe allerwegen in het land de kern en het pit der gemeente God

ook Arabië, Mesopotamië, Perzië, en zelfs Afghani- stan.

Het is van belang het Verre Oosten te kennen. Wordt niet in de naaste toekomst een oorlog voor- spel tusschen Japan en Amerika? Is er niet een strijd tusschen de verschillende mogendheden om het overwicht in China? En wat zal de uitgebroken burgeroorlog in dat groote rijk van meer dan 400 miljoen menschen nog brengen? Ook het Chris- tendom heeft er een gereeden ingang gevonden. Van den der vechtende Chineesche generaals wor- den wondere dingen verhaald. Voor twee jaren werd het met verbaasde oogen gadegeslagen, dat in China de samenwerking tusschen de vele zendingscor- poraties tot stand kwam, waaruit de Chineesche Zendingraad werd geboren; deze luidde een nieuwe periode van arbeid in het Hemelsche Rijk in. Doch nu is men daar ook dit station reeds voorbij; het geroep om een Chineesche Kerk, nationaal en zelf- standig, wordt steeds sterker. Zoowel op politiek als op zendingsgebied gebeuren er dus opmerke- lijke dingen.

Toch blijft het Nabije Oosten voornamelijk de aandacht der geheele wereld tot zich trekken.

Van den aanvang der wereldgeschiedenis af, merkt Prof. Richter op in zijn Vorderasien-Rund- schau in het Jan-nummer van het „Neue Allg. Miss. Z.“, vormt dit landcomplex een subconti- nent, een geografische en geschiedkundige eenheid, welke door gelijksoortige klimatiese en cultureele voorwaarden saamgehouden werd. De kern wordt gevormd door Mesopotamië (het Tweestroom- land), en weliswaar zoo, dat de daar heerschende volken altijd de neiging hadden hun heerschappij uit te breiden tot aan de Middellandsche Zee en Egypte in het Westen en over den Iran in het Oosten. Dit subcontinent is de bakermat van de Westersch-Europeesche cultuur; zijn geografische ligging bracht het ten allen tijde met zich mede, dat het het verbindingslid tusschen West en Oost geweest is, tusschen de landen om het Oostelijk deel der Middellandsche Zee, en die om het Westelijk deel van den Indischen Oceaan.

Wij mogen het ook met een poort vergelijken; daardoor zijn de volken getrokken, die in de groote volksverhuizing Europa overstroonden. En waar vooral vroeger vanuit deze poort de Islam zijn uitvalen deed op het Christen-Europa, trekt nu door deze poort het Evangelie deze landen binnen.

Het laatste volk, dat dit groote geheel van landen omvatte en tot een „wereldmacht“ had weten te brengen, zijn de Turken geweest in het Osmanische Rijk. Alleen had het, in tegenstelling met vroegere daar heerschende machten, het middelpunt van Mesopotamië verlegd naar Konstantinopel, om al- zoo een Europeesch-Aziatisch rijk te vormen. Dat is, gelijk wij in een volgend artikel hopen aan te toonen, afgelopen.

Voor al na den oorlog heeft Engeland zijn in- vloedssfeer in dit reuzengebied uitgebreid.

De beide hoofdwegen toch tusschen West en Oost zijn ten allen tijde te water de Rode Zee en te land het Tweestroomland geweest; de eene heeft door het Suezkanaal, de andere door den Bagdadspoorweg verhoogde beteekenis gekregen. Nu, beide wegen heeft Engeland uitsluitend onder zijn controle gebracht.

Bovendien zijn in dit reuzengebied ten Oosten en Westen van Eufrat en Tigris van Mossol tot over het oude Elam heen in het Oosten, en onge- veer van het oude Ur tot in de landstreek El Hassa aan de Arabische Oostkust, groote en rijke petroleumbronnen ontdekt, welke voor den wereld- handel een factor van den eersten rang schijnen te worden, en wellicht in staat zullen zijn de opper- macht van Amerika op de wereldmarkt te breken.

Voor ons is dit landengeheel echter vooral van

den Heere weer met logemaakte tong loof en prijst over het terugvinden der geestelijke schatten van onze vaderen; ja te mogen zien, hoe zich in elke stad en elke groep van vlekken een krijg van mannen vormt, die ook de korden van de leers loomaakt en zich aanneemt en weer hope durft koesteren op de wederopstanding onzer be- gravenen en vergelene kerk; — zeg zelf, lezer, moet dit niet als een wonder in onze oogten zijn, en is niet veel vroeger en veel krachtiger dan we dorsten of konden hopen, onze zeer ernstige bezorgdheid beschaamt?

De afzonderlijke uitgave van dit vierde deel „Ur het Woord“ had ten gevolge, dat te Pretoria in het liberale blad de Volksstem drie afver- tentien werden geplaatst: Christus wel pro omnibus, terwijl te Amsterdam bij M. S. Brunet een brochure verscheen: „Gewogen en telicht bevonden“; af: Dr A. Kuyper's leer van de particuliere genade aan de Heilige Schrift getoetst, door Veritas. In dit laatste boekje waardeerde Dr. Kuyper den toon en de wijze van strijdvoeren. Toch gaf het hem geen aanleiding tot nader betoog. Immers, het opende geen enkel nieuw gezichtspunt, en bood slechts de bekende pleitredenen, zij het ook in aangename, nobelen vorm. De Heraut nr 374.

In den geest van Dr. Kuyper verschenen later over hetzelfde onderwerp: De leer der Ultre- kiezing, door K. Fernhout, 1921, en Om 't een- wig welbehagen, door K. Dijk, 1924.